

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Rekomendacje Zespołu Ekspertów ds. Prac Domowych

**Propozycja nowego brzmienia § 12a rozporządzenia w sprawie oceniania,
klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych**

Koordinacja merytoryczna (IBE PIB): dr Dominika Walczak

Wsparcie organizacyjne (IBE PIB): Bartosz Mirucki

Skład Zespołu Ekspertskiego:

Danuta Kozakiewicz, Dariusz Andrzejewski, dr hab. Maciej Borodzik, dr Anna Abramczyk,
Mariusz Potasz, Mirosław Wojciech Kowalczyk, Dorota Twarowska, Joanna Połec-Trusiuk,
dr Karol Dudek-Różycki

Przedstawicielki i przedstawiciele MEN (Departament Kształcenia Ogólnego):

Antonina Karpowicz-Zbińkowska, Maciej Turkiewicz

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Wprowadzenie

Zespół Ekspertów proponuje zmiany w § 12a rozporządzenia, które mają charakter kompleksowy i systemowy, dlatego jego pełne wdrożenie wymaga wprowadzenia dostosowań w innych aktach prawnych regulujących funkcjonowanie szkół i status zawodowy nauczycielek i nauczycieli.

W szczególności:

1. **Definicja pojęcia „praca własna uczennicy lub ucznia”** – jako nowej kategorii dydaktycznej – powinna zostać wprowadzona **na poziomie ustawy Prawo oświatowe**, w części dotyczącej organizacji procesu nauczania i wychowania. Doprecyzowanie tej definicji wyłącznie w rozporządzeniu wykraczałoby poza delegację ustawową określoną w art. 44zb ustawy o systemie oświaty.
2. **Zakres autonomii nauczycielek i nauczycieli** – zapisy proponowane w § 12a ust. 3 i 4, odnoszące się do zasad zadawania i oceniania prac własnych, w części wkraczają w sferę decyzji pedagogicznych zastrzeżonych w art. 12 ust. 2 **ustawy Karta Nauczyciela**. Wskazane jest rozważenie uzupełnienia tego przepisu o delegację ustawową pozwalającą na określenie w rozporządzeniu szczegółowych zasad zadawania i oceniania prac własnych.
3. **Zakres regulacji statutowych** – obowiązek ujęcia w statucie szkoły zasad zadawania i oceniania prac własnych (ust. 5) wymaga **doprecyzowania art. 98 ustawy Prawo oświatowe**, który obecnie enumeratywnie określa materię statutową.
4. **Zasady oceniania i informacja zwrotna** – aby umożliwić pełną realizację zasady, że prace własne podlegają wyłącznie informacji zwrotnej, wskazane byłoby wprowadzenie odpowiedniego doprecyzowania w **art. 44b ustawy o systemie oświaty**, regulującego formy oceniania.

Rekomendowane zmiany

Propozycja § 12a ust. 1

Przez pracę własną uczennicy lub ucznia rozumie się zadania pisemne, praktyczno-techniczne lub inne o charakterze poznawczym, zlecone przez nauczycielkę lub nauczyciela i wykonywane przez uczennicę lub ucznia po zakończeniu zajęć dydaktycznych, we własnym tempie i wybranymi przez siebie metodami, służące utrwalaniu, rozwijaniu lub praktycznemu zastosowaniu treści realizowanych na lekcji.

Prac własnych nie zadaje się do materiału niezrealizowanego na zajęciach.

Zadania projektuje się w sposób ograniczający konieczność udziału osób trzecich, umożliwiając samodzielne wykonanie oraz dopuszczający wykorzystanie narzędzi cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji, jako wsparcia, a nie zastępstwa pracy uczennicy lub ucznia.

Do prac własnych nie zalicza się niezadawanych przez nauczycielkę lub nauczyciela form samodzielnego uczenia się podejmowanych z własnej inicjatywy, w tym aktywności służących przygotowaniu do zajęć lub rozwijaniu indywidualnych zainteresowań edukacyjnych.

Prace własne powinny mieć charakter twórczy i rozwojowy oraz wspierać kształtowanie etycznych postaw związanych z samodzielnym pozyskiwaniem i wykorzystywaniem wiedzy.

Propozycja § 12a ust. 2

Prace własne w szkole podstawowej powinny w szczególności:

1. mieć jasno określony cel edukacyjny, zrozumiały i możliwy do rozpoznania przez uczennicę lub ucznia, powiązany z treściami realizowanymi na lekcji;
2. wspierać samodzielność i odpowiedzialność uczennicy lub ucznia za własne uczenie się;
3. umożliwiać – w zależności od zadania – wybór jego rodzaju, poziomu trudności lub sposobu wykonania;
4. być zróżnicowane pod względem treści, formy (indywidualnej i zespołowej) oraz sposobów prezentacji efektów, z uwzględnieniem możliwości rozwojowych uczennic i uczniów;
5. uwzględniać indywidualne potrzeby edukacyjne, poziom umiejętności oraz zainteresowania uczennic i uczniów, a także wspierać rozwój ich strategii uczenia się;
6. być dostosowane treściowo i czasowo do wieku, możliwości rozwojowych oraz indywidualnych predyspozycji uczennic i uczniów;
7. sprzyjać rozwijaniu poczucia sensu wykonywanej pracy, dawać satysfakcję z osiągniętych efektów oraz wzmacniać motywację wewnętrzną.

Elementy, o których mowa w ust. 2, stanowią zestaw kryteriów jakości pracy własnej; niektóre z nich mogą być stosowane w różnym zakresie, w zależności od rodzaju zadania, przy czym każda praca własna powinna mieć określony cel edukacyjny i być dostosowana do wieku oraz możliwości uczennicy lub ucznia.

Propozycja § 12a ust. 3

W klasach I–III szkoły podstawowej:

1. nauczycielka lub nauczyciel co do zasady nie zadaje prac własnych, o których mowa w ust. 1. W wyjątkowych przypadkach dopuszczalne są jedynie krótkie ćwiczenia

usprawniające motorykę małą, pod warunkiem, że mają charakter twórczy lub praktyczny i nie ograniczają się do powtarzalnych, schematycznych czynności;

2. jeżeli praca własna zostaje zlecona, musi być projektowana zgodnie z zasadami określonymi w ust. 1 i 2, w szczególności tak, aby:
 - zajmowała uczennicy lub uczniowi krótki czas, odpowiedni do wieku i możliwości rozwojowych,
 - służyła utrwalaniu lub rozwijaniu treści realizowanych na lekcji,
 - była zaprojektowana w sposób ograniczający konieczność udziału osób trzecich oraz umożliwiającą samodzielne wykonanie przez uczennicę lub ucznia;
3. zadania powinny sprzyjać zabawie i naturalnej aktywności poznawczej, być dostosowane do możliwości rozwojowych uczennic i uczniów, wspierać ich poczucie sprawstwa i motywację wewnętrzną;
4. polecenia kierowane do uczennic i uczniów powinny być formułowane w sposób jasny, zrozumiały i umożliwiający samodzielne podjęcie działania;
5. prace własne, jeżeli są zadawane, nie mogą być jednolite dla wszystkich, lecz powinny oferować uczennicy lub uczniowi możliwość wyboru między zadaniami łatwiejszymi i trudniejszymi oraz różnymi sposobami prezentacji efektów.

Propozycja § 12a ust. 4

W klasach IV–VIII szkoły podstawowej:

1. prace własne, o których mowa w ust. 1, mają charakter nieobowiązkowy i nie podlegają ocenie bieżącej;
2. jeżeli są zadawane, powinny być projektowane w taki sposób, aby łączny czas ich wykonywania przez uczennicę lub ucznia nie przekraczał czasu odpowiedniego do wieku i możliwości ucznia;
3. prace własne muszą spełniać warunki określone w ust. 1 i 2, w szczególności służyć utrwalaniu, rozwijaniu i praktycznemu zastosowaniu treści realizowanych na lekcji, a także być projektowane w sposób ograniczający konieczność udziału osób trzecich oraz umożliwiającą samodzielne wykonanie przez uczennicę lub ucznia;
4. zadania powinny uwzględniać cykliczność uczenia się, promować strategie długofalowego zapamiętywania, rozwijać autonomię uczennicy lub ucznia oraz ograniczać konieczność ingerencji rodziców lub opiekunów w proces ich wykonywania;
5. prace własne nie powinny być zadawane do wykonania w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych, w szczególności w okresie świąt i ferii;

6. każda wykonana praca własna podlega informacji zwrotnej udzielanej zgodnie z zasadami określonymi w § 12a ust. 6 i 7, przy czym zakres tej informacji jest określany wewnętrznie przez szkołę.

Propozycja § 12a ust. 5

Każda szkoła podstawowa opracowuje i zapisuje w statucie zasady zadawania oraz oceniania prac własnych, zgodnie z ust. 2–4. Zasady te określają w szczególności:

1. limity prac własnych możliwych do zadania w danym tygodniu, z uwzględnieniem czasu potrzebnego na ich wykonanie oraz obciążenia uczennic i uczniów;
2. sposób koordynowania terminów zadań przez nauczycielki i nauczycieli, w tym rozwiązania zapewniające przejrzystość harmonogramu w systemach elektronicznych używanych przez szkołę;
3. formy i terminy udzielania informacji zwrotnej, o której mowa w ust. 6 i 7.

Propozycja § 12a ust. 6

Wszystkie prace własne, o których mowa w ust. 1, podlegają ocenie wyłącznie w formie informacji zwrotnej, a nie w formie oceny bieżącej. Informacja zwrotna jest udzielana każdej uczennicy i każdemu uczniowi w terminie określonym w wewnętrznych zasadach, o których mowa w ust. 5.

Propozycja § 12a ust. 7

Informacja zwrotna, o której mowa w ust. 6, jest obowiązkowa, udzielana w terminie określonym w zasadach, o których mowa w ust. 5, i odnosi się do celów edukacyjnych zadania. Informacja ta obejmuje w szczególności:

1. wskazanie mocnych stron pracy uczennicy lub ucznia;
2. określenie obszarów wymagających poprawy;
3. zaproponowanie sposobów dalszego uczenia się lub ćwiczenia danej umiejętności;
4. przekazanie w formie zrozumiałej i dostępnej dla uczennicy lub ucznia;
5. odniesienie do konkretnego zadania, a nie wyłącznie ogólną ocenę.

Podsumowanie

Zespół Ekspertów rekomenduje, by powyższe kwestie zostały uwzględnione na etapie dalszych prac legislacyjnych nad zmianą ustawy Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz Karty Nauczyciela. Pozwoli to zachować spójność systemu regulacyjnego oraz umożliwić wdrożenie pełnego standardu jakości pracy własnej w polskiej szkole. Dokument stanowi wersję kompromisową wypracowaną przez Zespół Ekspertów ds. Prac Domowych, opracowaną w ramach Instytutu Badań Edukacyjnych – Państwowego Instytutu Badawczego na prośbę Ministerstwa Edukacji Narodowej. Stanowisko to może stanowić podstawę do dalszych prac legislacyjnych nad zmianą rozporządzenia.